

*Peter Andersson
& Björn Elsässer:*

**Svensk
samhällsekonomi**

Den ideala uppläggningsen av en grundkurs i, såg, makroekonomi eller stabiliseringsproblem är en blandning av teori och empiri. En presentation av teorier bör åtföljas av en presentation av empiriskt material som är relaterat till det teoretiska resonemanget. Ett av de problem som då uppkommer vid användandet av amerikanska läroböcker är att försöka hitta empiriskt material som är relevant för den svenska ekonomin. Min erfarenhet som elev är att det empiriska material som presenteras ofta är (a) knapphändig, (b) föråldrat, (c) mindre relevant eller (d) icke existerande. Min erfarenhet som lärare är att det finns en anledning till detta. För den som inte dagligen arbetar med svensk ekonomi eller svensk ekonomisk politik är det anmärkningsvärt besvärligt att snabbt finna passande, presentabelt och aktuellt material för en kurs i exempelvis svensk ekonomisk politik under 30 år.

Boken *Svensk samhällsekonomi* (240 s, SNS Förlag, Stockholm 1991) av Peter Andersson och Björn Elsässer är "ett försök att på ett enkelt och lättfattligt sätt presentera den svenska samhälls ekonomin med hjälp av samhällsstatistik" (s 12) och borde således kunna göra livet lättare för den ambitiösa läraren. Boken är främst avsedd för introduktionsstudier i nationalekonomi och är "skriven för att kunna användas i princip utan undervisning" (s 7). Innehållet förutsätter inga kunskaper i nationalekonomi, men väl ett brinnande intresse för statistiskt material om Sverige: på bokens dryga 200 sidor packas 86 figurer och 10 tabeller varav den övervägande delen presenterar olika aspekter av den svenska ekonomin, från

antalet registrerade personbilar till hur resevaluta fördelas på olika länder.

Fördjupning

Boken är indelad i 11 kapitel. Efter en inledning presenteras det svenska ekonomiska systemet i kapitel 2. Kapitel 3 och 4 tar upp nationalinkomsten och begreppet BNP, kapitel 5, 6 och 7 går i princip igenom BNP från produktions-, användnings- respektive inkomstsidan och kapitel 8 presenterar arbetsmarknaden. Kapitel 9 behandlar det finansiella systemet, kapitel 10 den offentliga sektorn och det avslutande kapitel 11 presenterar Sveriges ekonomiska relationer med omvärlden.

Boken innehåller mycket material som ej återfinns i normala läroböcker i makroekonomi. Begreppet "konsumtion", exempelvis, blir ofta föga mer än beteckningen *C* i läroböcker som Begg, Fischer & Dornbusch [1991] och vi får i dessa böcker inte lära oss *vad* som konsumeras. I detta sammanhang kan *Svensk samhälls-ekonomi* tjäna som fördjupning och visa vad som konsumeras och hur denna varukorg förändrats över tid. Dessa fakta kan sedan ligga till grund för en diskussion om Engelkurvor, indexberäkning och svårigheten att mäta realinkomst. På samma sätt kan boken användas för att illustrera de problem som forknippas med andra aggregat men som sällan ägnas något nämnvärt utrymme i traditionella makroböcker.

Även om tyngdpunkten i boken ligger vid en presentation av statistiskt material om den svenska ekonomin finns här också annat material som väl kompletterar mer teoretiskt orienterad litteratur. Eftersom den svenska ekonomin på många sätt skiljer sig från den brittiska eller amerikanska är det viktigt att betona svenska institutioner; en stor del av litteraturen blir annars svårfångad. I *Svensk samhälls-ekonomi* går författarna igenom en del av de egenheter som karaktäriserar svensk

ekonomi: aktörerna på arbetsmarknaden och lönebildningen, arbetsmarknadspolitiken (även om just denna får en något styvmoderlig behandling), de finansiella instrumenten och marknaderna, de offentliga företagen och den svenska fördelningspolitiken. För att man skall kunna föra en givande diskussion om svensk ekonomisk politik måste eleverna känna till dessa institutioner; här fyller materialet i *Svensk samhälls-ekonomi* sitt syfte.

Invändningar

Jag har två huvudsakliga invändningar mot denna bok. Den första rör innehållet, den andra själva idén med boken. Författarna undviker systematiskt alla diskussioner om ekonomisk politik (begreppet definieras i kapitel 2, men används knappast). Detta är olyckligt eftersom de institutioner som är speciella för den svenska ekonomin i stor utsträckning används just för att bedriva ekonomisk politik (definierat som försök att manipulera den effektiva efterfrågan). Låt mig ta arbetsmarknadspolitiken som exempel. Författarna delar upp denna i fem principiella typer: utbudspåverkande åtgärder, temporära sysselsättningskapande åtgärder, åtgärder riktade mot arbetshandikappade, matchningsåtgärder samt övriga åtgärder. Författarna konstaterar också (s 141) att "målen för arbetsmarknadspolitiken är att skapa 'full sysselsättning', men också att underlätta en sådan strukturomvandling som befrämjar tillväxten i nationalprodukten". Om själva kärnan i denna politik, Rehn-Meidnermodellen, sägs inte ett ord, så flera av de problem som karaktäriserat den svenska ekonomin under de senaste tjugo åren, jag tänker främst på bristande incitament hos arbetskraften samt den höga inflationstakten, blir svåra att förstå.

Exempel på problem som uppkommer därför att författarna undviker att diskutera ekonomisk politik kan mångfaldigas. I kapitel 11 presenteras Sveriges ekono-

miska relationer med omvärlden. Detta är, enligt min mening, bokens svagaste kapitel.¹ Med hjälp av tio diagram och fyra tabeller går författarna igenom följande områden: betalningsbalansen, varuhandeln (fördelad på varor och länder), tjänster och transfereringar, utrikeshandelns syfte och utveckling, bytesbalansens utveckling, utrikeshandeln i en internationell jämförelse, kapitaltransaktioner, den svenska valutan, det svenska biståndet, de internationella företagen, samt politiska åtgärder och internationellt samarbete. Det säger sig självt att dessa områden inte kan få en fullständig behandling på trettio sidor. Återigen lyser den ekonomiska politiken med sin frånvaro. Den svenska "devalveringsstrategin" nämns inte, ej heller de problem som uppkommit i samband med en relativt svag produktivitetsutveckling.

Min andra invändning rör bokens uppläggning och idé. Som nämnts ovan är boken ett försök att beskriva delar av den svenska ekonomin, främst med hjälp av statistik; teori och analys av den faktiska politiken saknas helt. Baksidestexten anger att detta är "en lärobok i samhällsekonomi som inte har någon tidigare motsvarighet i Sverige". Precis. Sannolikt finns det också en anledning till detta. Visserligen innehåller boken mycket värdefullt material (som många lärare sannolikt kommer att ha glädje av att konsultera innan föreläsningen), men jag har svårt att se hur boken skulle passa in som kurslitteratur. För att materialet skall få en mening måste det sättas in i ett sammanhang, inte bara teoretiskt utan också ekonomiskt-politiskt: *Varför* är produktivitetsutvecklingen relativt svag i Sverige? Vilka åtgärder har vidtagits? Hur har dessa påverkat incitamentsstrukturen på arbetsmarknaden? Hur har devalveringarna påverkat strukturomvandlingstakten i den svenska ekonomin? Eftersom boken inte försöker svara på dessa frågor måste den kompletteras med mer analytiskt material om den svenska ekonomin, och eftersom

en lämplig samling artiklar också kan väljas så att relevant statistik och beskrivning av viktiga institutioner ingår, är boken överflödig.

Sammanfattningsvis anser jag att boken innehåller material som jag kommer att använda mig av i kurser på grundnivån i makroteori och stabiliseringsproblem. Jag kommer dock att använda boken som referens för att exempelvis fräscha upp mina kunskaper rörande kreditmarknadens funktionssätt eller den privata konsumtionens sammansättning. Jag anser dessutom att bokens rekommenderade cirkapris (272 kr) är alltför högt för att motivera inköp ens av de mest motiverade studenter. De som söker fördjupad information om svensk ekonomi och svensk ekonomisk politik (det brukar vara några stycken varje termin) kommer jag istället att fortsätta hänvisa till *Ekonomisk Debatt*, till artiklarna i Södersten [1990] och Jonung [1991] och till det statistiska material som finns lätt tillgängligt på de flesta bibliotek.

ANDERS DANIELSON
Nationalekonomiska institutionen
Lunds universitet

Referenser

- Begg, D, Fischer, S & Dornbusch, R, [1991], *Economics*. 3 uppl. McGraw-Hill, New York.
- Jonung, L (red), [1991], *Devalveringen 1982. Rivstart eller snedtändning?* SNS Forlag, Stockholm.
- Södersten, B (red), [1990], *Marknad och politik*. 2 reviderade uppl. Dialogos, Lund.

¹ Detta är något förvånande, eftersom det vanligaste motivet för att skriva svenska läroböcker om makroekonomi/ekonomisk politik brukar vara att amerikanska böcker innehåller en ofullständig redovisning av de problem som kan uppkomma i en liten öppen ekonomi.